

GH

Uitvaart

Extra uitgave bij deze krant

vrijdag 24 oktober 2025

Op zoek naar zingeving

Student Gijs (22) noemt zijn bijbaan in de uitvaart 'ongelooflijk waardevol' ► P4

Schenken? Beter nu dan straks

Bespaar op erfbelasting en zorgkosten ► p7

'Het gaat zo niet langer'

Als je moeder vastberaden is: de aanloop naar euthanasie ► P12

Quinn had angst voor de wereld

Hij stapte uit het leven. **Moeder Lilian** droomt soms van hem, 'dan ben ik gelukkig' ► p8

Finale wens

Bert Vos uit Amersfoort wil herinnerd worden om zijn flamboyante levensstijl ► P15

UITVAARTCENTRUM
WOERDEN
DE LAATSTE EER

Verdriet
Verzachten

Ons team begeleidt u graag met zorg en aandacht bij het regelen van een mooi, persoonlijk en passend afscheid.

- Betrokken uitvaartbegeleidsters
- Eigentijds uitvaartcentrum
- 24-uurs familiekamer
- Ruime parkeergelegenheid

Warm en
betrokken

Oudelandseweg 52 • 3443 AC Woerden • Tel. 0348 - 41 86 86 (dag en nacht bereikbaar)
info@uitvaartcentrumwoerden.nl • www.uitvaartcentrumwoerden.nl

Met aandacht en een luisterend oor, bieden wij iedereen een plek in een periode van afscheid. Beter dan onze families kunnen wij het niet verwoorden:

'Vanaf het eerste telefoontje midden in de nacht uitstekend geholpen en meegenomen in de te maken keuzes. Fijne open communicatie, inbreng, goede adviezen en ons voldoende ruimte gelaten voor onze eigen inbreng.'

'Het belangrijkste bij een mooie uitvaart is als het past bij de overledene en de nabestaanden. Dan is het niet altijd standaard. We werden hierin mooi begeleid en er werd goed geluisterd naar wat wij wilden. We kijken met een warm, liefdevol gevoel terug op de hele uitvaart.'

Mocht u kennis willen maken met ons, uw laatste wensen vast laten leggen, iets aan laten passen aan uw laatste wensen of heeft u een andere vraag dan kunt u ons 24/7 bereiken door te bellen naar 06-30720565 of te mailen naar amenti@uitvaartzorgopmaat.nl. We komen graag bij u langs.

Mariëtte & Marise

www.amentiuitvaartverzorging.nl

Ammoniet
Uitvaartbegeleiding

Met aandacht betrokken

tel. 0172 - 416 663
dag en nacht bereikbaar

www.ammonietuitvaart.nl

SAMEN WOORDEN GEVEN AAN VERLIES

Als verdriet het moeilijk maakt om iets te zeggen, helpen wij je de woorden te vinden voor bij het afscheid. In jouw toon, met jouw herinneringen.

Ontdek wat onze uitvaartsprekers voor je kunnen doen op humanistischverbond.nl

HUMANISTISCH
VERBOND

Sprekers bij uitvaarten

Andante
aandacht voor afscheid

Volledig gerenoveerd rouwcentrum
't Waardsche Hof in Oudewater

0348 568241
0182 785528

In de hele regio en altijd bereikbaar

Aula met zitplaatsen voor max.
65 pers voor een condoleance,
afscheid en/of samenzijn

Twee 24-uurs familiekamers
met eigen sleutel

Andante Uitvaartbegeleiding
www.andanteuitvaart.nl

VOORWOORD

Koos de Wilt is samensteller van deze bijlage

Laat het einde ons niet overvallen

Het is niet het gezelligste onderwerp, maar het hoort net zo goed bij het leven als geboorte. Mensen sterven. U, ik en alle anderen. Soms vroeg, maar liever laat krijgt iedereen ermee te maken.

Rémi Giesbers (27) rolde al jong in het uitvaartwezen. „Een dood persoon zien, soms van je eigen leeftijd of nog jonger, maakt indruk”, zegt zij. „Dan denk je: kind, jij hoort hier niet. Anderzijds helpt het ook om je eigen leven meer op waarde te schatten.” Meer dan ooit koestert Rémi nu het kleine geluk. Het leven kan immers in een vingerknip voorbij zijn.

Maar wat nu als het je eigen kind is dat sterft? En het die dood zelf verkoos? Dat deden Gaia (16), Amber (21), Quinn (18) en Raéle (17). Hun ouders hebben hun zelf-

doding meestal niet zien aankomen. „Had ze maar gezegd dat ze hulp nodig had”, zegt een van hen. Hoe pakken zij het leven weer op?

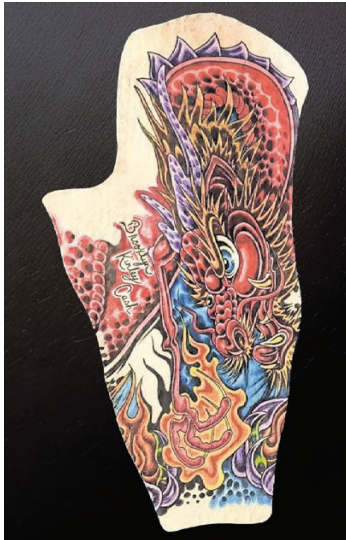
De dood kan ook te lang op zich laten wachten

zijn kan een opgave worden. Voor sommigen is die opgave te groot. Wat als een van je ouders het leven welletjes vindt en te kennen geeft euthanasie te willen? Hoe ga je daar als kind mee om?

In deze speciale bijlage ontmoet u de jongeren, de ouders, de ouderen en hun kinderen. Een thema in al hun verhalen is verbinding met de ander. Praten is belangrijk, luisteren misschien nog wel meer. Op 2 november is het Allerzielen. Sta stil bij de dood, zodat die ons minder overvalt en ons leert inzien hoe mooi het leven elke dag kan zijn.

VARIA TRENDS IN DE UITVAART

TEKST ANNET DE GROOT

Tatoeages conserveren en ingelijst aan de muur: in de VS kan het al

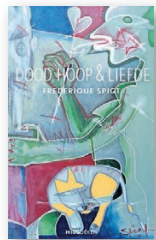
Was het vroeger iets voor zeelui, prostituees en boeventuig, tegenwoordig heeft zowat iedereen een tatoeage – of een hele arm vol. Het zijn soms ware kunstwerkjes en vaak zijn ze ‘tekenend’ voor de persoon die ermee liep: persoonlijke ontwerpen, belangrijke data of toch die klassieke driemaster op de biceps. Tatoe-

ages horen net zo bij een persoon als diens gezicht, en verdwijnen met dat gezicht mee de kist in. Zonde. Dat vonden ze in de VS ook. Daar kun je tatoeages van overledenen laten inlijsten om aan de muur te hangen. Morbide? Misschien. Mooie herinnering? Zeker. De uitvaartondernemer verwijdert het stukje

huid-met-lichaamskunst (gezichtshuid en intieme zones zijn uitgesloten) en stuurt dit naar een gespecialiseerd bedrijf; na maanden komt het geprepareerd terug in een lijst. Een kleine tattoo doet een paar duizend euro, voor het conserveren van een *sleeve* is het spreekwoord ‘zijn huid duur verkopen’ uitgevonden.

Rouwdouwer met een klein hartje

Van zanger, componist, actrice, schilder, dichter en Rotterdammer Frédérique Spigt verscheen onlangs

Dood, hoop & liefde, een multidisciplinaire bundel met negen liederen, negen schilderijen en negen tekeningen (M10 Boeken, € 20).

Die nemen ons mee naar haar verleden, heden en toekomst. Achter in het boek staan QR-codes waarmee je de liederen kunt beluisteren. Ook is ze tegenwoordig – samen met Sanne Wallis de Vries – te zien in het theater: in de show *In natura* is een deel van de songs te horen (speellijst: cabagenda.nl). Maak kennis met de verbeeldingswereld van La Spigt, rouwdouwer met een klein hartje.

FOTO BRUNOPRESS/PATRICK VAN EIJST

Van livestream tot Tiktok Tribute

Wat begon als noodmaatregel tijdens de coronajaren, lijkt een blijvertje: de digitale uitvaart. Lijfelijk bijeenkomen kon toen niet, dus werd een hip fenomeen als de livestream geïntroduceerd in het uitvaartwezen. In tijden van drukdruk of bij fysieke beperkingen – familie in het buitenland – blijkt ‘bijwonen via internet’ nog steeds een uitkomst. Digitale herdenkingspagina's op sociale media om herinneringen op te halen

of foto's van de overledene te plaatsen zijn evenmin weg te denken. De nieuwste variant: het Tiktok Tribute. De papieren rouwkaart blijft heus bestaan, maar digitaal kan zo veel meer: filmpjes meesturen, muziekje erbij... Nog een voordeel: je valt direct bij mensen in de digitale postbus, op hun Instagram-pagina of in Whatsapp, zonder druk- en portokosten.

ten. Ook rouwadvertenties hebben de digislag gemaakt: je kunt een rouwbericht online delen op de website van deze krant, eventueel gecombineerd met plaatsing in de papieren krant. Het bericht krijgt op de website een eigen pagina die je kunt doorsturen.

Online rouwberichten zijn mogelijk bij alle dagbladen van DPG Media. **■ onlinerouwbericht.dpgmedia.nl**

Duurzame bol

Ooit begonnen de gebroeders Spies met duurzame horloges van hout, met ruimte voor wat as en een inscriptie: de geboorte van het herdenkingshorloge. Inmiddels zijn ze een stap verder en maken ze urnen die er niet als zodanig uitzien. De *Naturn* is een bolletje (Ø 7,5 cm) van walnoten-, eiken- of sandelhout dat (onopvallend) in veel interieurs past. **■ naturn.eu**

68% 32% 0,5%

■ Ruim tweederde van de Nederlanders kiest voor crematie.

■ Zoveel van onze landgenoten laten zich liever begraven.

■ Sommigen stellen hun lichaam beschikbaar aan de wetenschap.

BRON: BGNJNL

Echt veel te vroeg heengegaan

Lang een vergeten groep, maar ook ouders van miskramen, abortussen en doodgeboren kindertjes kunnen nu ergens naartoe met hun rouw. Vaak zijn die kindjes veel te klein om te begraven – als er al stoffelijke resten zijn. In Gedenkpark Zorgvlied in Amstelveen is sinds kort een herdenkingsplek voor die allerkleinsten. Naar oud

Japans gebruik worden de engeltjes herdacht met een beeldje van half-boeddha Jizo. Omdat de kindjes te klein zijn om de weg naar het hiernamaals te vinden, smokkelt Jizo ze mee in de mouwen van zijn mantel. Een tastbare herinnering aan een kind dat de kans niet heeft gekregen.

■ **zorgvlied@amstelveen.nl**

FOTO © ZORGVLIED/AMSTELVEEN

COLOFON

Uitvaart is een uitgave van ADR Nieuwsmedia.

Aan deze bijlage werkten o.a. mee Dennis van Bergen, Edo Draaijer, Jan de Groen, Annet de Groot, Bart Hoogveld (fotoredactie), Robert Hüsken, Theo Pajmans, Egbert Jan Riethof (project- en eindredactie), Mariska Schotman (lay-out), Koen Verheijden, Robert van Weperen, Koos de Wilt (coördinatie). **Directie** Allard Besse en Bart Verkade. © DPG Media B.V.

‘Meer dan ooit koester ik nu het kleine geluk’

Ze had nog nooit een overledene van dichtbij gezien. Dat veranderde toen Rémi Giesbers (27) vorig jaar aan haar opleiding tot uitvaartverzorgster begon. Nu zoekt ze een vaste baan. „Ik wil een steun zijn voor mensen.”

Rémi Giesbers zit geanimeerd te vertellen over haar werk, op een bankje in Pernis, een dorp nabij Rotterdam. Ze maakt de balans op: „Meer dan ooit koester ik nu het kleine geluk. Een ijsje eten, uitwaaien op het strand. Het leven hoeft niet altijd groots en meeslepend te zijn. De schoonheid zit in de alledaagse dingen.”

Rémi is uitvaartverzorgster. Nou ja, ze zoekt een vaste baan in die sector, nadat ze onlangs haar opleiding afrondde. De stages bevielen zo goed, dat ze weet dat deze baan haar past als een jas. Ook al was het soms best pittig om ‘de dood’ van zo dichtbij mee te maken. Om stofelijke overschotten te wassen, de ogen van overledenen te sluiten. Al was het maar omdat ze tot een jaar geleden nog nooit een levenloos lichaam van dichtbij had gezien. „Mijn stageperiode heeft me rijper en volwassener gemaakt”, vertelt ze. „Een dode persoon zien, soms van je eigen leeftijd of nog jonger, maakt indruk. Dan denk je: kind, jij hoort hier niet. Anderzijds helpt het ook om je eigen leven meer op waarde te schatten. Ik weet nu wat écht belangrijk is.”

Zo was hij op schoolreis naar Rome, zo was hij er een week later niet meer

– Rémi Giesbers (27), volgde opleiding tot uitvaartverzorgster

Lang niet elke mid-twintiger heeft de ambitie om uitvaartverzorgster te worden. Maar voor Rémi staat vast dat ze het werk voor altijd wil blijven doen. Omdat het louterend werkt. En, dat vooral, omdat ze het leed van rouwende mensen kan verzachten. Ze werkte al enige tijd in de hospitality-sector, toen kort na elkaar haar opa en oma stierven. „Rondom hun uitvaarten ervoer ik hoe fijn ik het vond dat er mensen waren die ons door die moeilijke tijd heen sleepten. Ze droegen echt wat bij. Dat wilde ik ook. Meer diepgang.”

Bij de opleiding was ze zo’n twintig jaar jonger dan de meeste anderen. Illustratief voor de branche, waarin veelal ouderen actief zijn. En Rémi begrijpt: enige levenservaring is een pre in dit beroep. Er zijn genoeg momenten die je niet in de koude kleren gaan zitten. Neem de eerste keer dat ze als stagiair van CMO (een landelijke dienstverlener in postmortale zorg) een overledene onder ogen kreeg. Een man van 60, net zo oud als haar vader. „Na die dag ben ik bewust bij mijn ouders langsgegaan om alle indrukken even te verwerken.” En dan die overleden jongen, 15 jaar. „Zo was hij op schoolreis naar Rome, zo was hij er niet meer”, zegt ze. „Een week later.” Met een blik naar het voorbijdrijvende wolkendek boven Pernis: „Zo iemand verzorgen, dat komt binnen.”

Toch weet ze: gastvrouw zijn bij uitvaarten ligt haar, vanwege de troost die ze dan kan bieden. „Ik wil een steun zijn voor mensen.”

‘Het is hier oké om even niet oké te zijn’

In de kroeg blijven werken had ook gekund, als bijbaan. Gijs Verdaasdonk (22) zocht echter naar zingeving. En die vond hij als zaterdagkracht in crematorium Zuylen in Breda. „Fijn dat ik dit werk kan en mag doen.”

Het beeld is hem bijgebleven. Amper een maand werkte Gijs Verdaasdonk als zaterdagkracht bij Zuylen Uitvaartverzorging in Breda, toen hij een kistje met een doodgeboren baby de begraafplaats op gereden zag worden. Onmiddellijk ervoer hij, student van net 20 jaar, de impact van zijn bijbaan. „Dan realiseer je je wel even dat het niet niks is, werken in deze branche”, vertelt hij. „Anderzijds voelde ik meteen de waarde van ‘er zijn’ voor mensen die door een heel verdrietige periode gaan.”

Gijs is zojuist voorgegaan naar de begraafplaats, enige meters verderop bij

uitvaart

In de uitvaart werken vooral ouderen, maar ook jongeren komen op zoek naar ‘meer diepgang’ in de sector terecht. Drie van hen vertellen hoe ze hun werk beleven.

TEKST DENNIS VAN BERGEN
FOTOS JAN DE GROEN

het crematorium, de plek waar hij in weekends helpt overledenen naar de ovens te dragen. Regendruppels dalen gestaag neer. Het is tamelijk donker, de takken van een oude beukenboom buigen zachtjes mee met de herfstwind. Een stemmig decor, kortom, dat past bij het werk dat de hbo’er nu zo’n anderhalf jaar verricht. „De vraag waarom krijg ik geregeld”, bekent Gijs, woonachtig bij zijn ouders in het Brabantse dorp Terheijden. „Meestal zegt diegene vervolgens dat hij of zij dit nooit zou kunnen opbrengen, vooral vanwege al het verdriet. Ik draai dat liever om. Juist omdat mensen verdriet hebben, wil je er voor ze zijn. Precies dat, het ondersteunen van nabestaanden, maakt dit werk zo ongelooflijk waardevol.”

Confronterend

Nee, het is lang niet altijd makkelijk om te doen wat hij doet. Gijs geeft het hier, tijdloos domein van stilte en herinnering, onomwonden toe. Niet mis voor een jongeman: een belangrijke rol vervullen bij het crematieproces. Hij heeft ook een ondersteunende functie tijdens uitvaartdiensten, waarbij hij samen met collega’s onder meer het ontvangen van nabestaanden voor zijn rekening neemt. Zo’n zaterdag kan ‘soms confronterend zijn’. Lastig. „Ik ben ook maar gewoon een mens, hè. Het doet wat met je wanneer je intens verdrietige dingen meemaakt. Neem laatst, die meneer die twee keer een heel zware ziekte had overwon-

‘Het ondersteunen van nabestaanden maakt dit werk ongelooflijk waardevol’

– Gijs Verdaasdonk (22), student met bijbaan in een crematorium

nen en net op het moment dat hij beter was verklaard komt hij om bij een ongeluk. Dat grijpt je aan. Maar het fijne is dan, dat er binnen de onderneming altijd mensen zijn met wie je je emoties kunt delen. Die mogen er zijn, namelijk. Het is oké om soms even niet oké te zijn.”

Gijs wandelt langs de zogenoemde pauwetuin op de Bredase begraafplaats, waar sinds kort drie pasgeboren vogels rondscharrelen. Hij kan wel een passende metafoor zien in het domein: je wordt een keer geboren en je overlijdt een keer. Zo rationeel probeert hij ook naar zijn werk te kijken. „Het onvermijdelijke overkomt ons allemaal.”

In die zin, stelt hij, maakt het niet uit of je in deze branche oud bent of jong. Hij maakt zich op voor weer een werkvond in het crematorium. „Ik had een poosje een bijbaan in de horeca. Leuk en gezellig, lekker met elkaar in de kroeg staan. Alleen gaf het me weinig voldoening, té weinig. Hoe anders is het nu, in deze baan. Steeds wanneer ik na een soms emotionele dag thuiskom, denk ik: fijn dat ik dit werk kan en mag doen.”

‘Ik hoor het mezelf nog vragen: is hij echt dood?’

Nauwelijks 10 jaar oud was Esli Sprokkreeff (21), toen hij zijn eerste stappen zette in de uitvaartbranche. Nu, ruim een decennium later, zou hij niet anders meer willen. „Betekenisvol kunnen zijn heeft de angst en de spanning verdreven.”

Stel, Esli Sprokkreeff zou profvoetballer zijn geweest. Of een Mathieu van der Poel in de dop. Dan gold hij, als 21-jarige, als belofte. Als opkomend talent. Hoe anders is het nu, als chauffeur en overledene-verzorger namens Maas Rouwservice in Vlaardingen. Met zo’n elf jaar ervaring binnen het bedrijf valt hij een routinier te noemen. „Misschien, ja”, zegt de Rotterdammer met een bescheiden glimlach. „Ik loop langer mee dan menig oudere collega.”

Disclaimer: niet dat Esli als groep 6-leerling al permanent in de uitvaartwereld vertoefde. Sterker, hij moest in die tijd ‘nog helemaal niets hebben’ van het werk dat zijn vader toen al deed. Te spannend, te akelig. Toch veranderde dat gevoel snel. Dat kon niet los worden gezien van de dood van zijn opa in diezelfde periode. Prompt opperde zijn vader, uitvaartverzorger, of hij er iets voor zou voelen om hem te helpen bij de verzorging van hun zo dierbare familielid. Wassen, opmaken, aankleden en wat er nog meer komt kijken in aanloop naar een afscheidsdienst. „Hoewel ik in eerste instantie schrok van de vraag, zei ik toch ja”, vertelt Esli, die een vloek en een zucht later aan zijn opa’s bed stond. „Ik hoor het mezelf nóg aan mijn vader vragen, toen ik het lichaam van opa aanraakte: ‘Is hij écht dood?’ Zo eng vond ik het. Maar vrijwel direct merkte ik dat ik me er toch goed bij voelde. Het mooi maken van opa hielp bij de verwerking van zijn overlijden.”

Zoveel droefenis

Goed beschouwd zou die verdrietige gebeurtenis de aanzet zijn tot Esli’s entree in de uitvaartbranche. Aan de hand van zijn vader begon hij als weekendkracht met het klaarzetten van de lijkkasten. Later ging hij op frequentere basis lijkwagens wassen. Waarna hij als

15-jarige voor het eerst serieus de essentie van het werk ervoer. Na een melding van een overlijden vroeg zijn vader of Esli hem wilde vergezellen naar de nabestaanden. Even later stond de jongen in de huiskamer, waar de overledene zojuist zijn laatste adem had uitgeblazen. Esli: „Dat was aangrijpend, indrukwekkend. Zo vaak had ik het niet meegemaakt, zoveel droefenis. En dan wordt opeens van jou verwacht dat je de nabestaanden netjes condoleert. Dat je liefdevol en respectvol met ze omgaat. Dat je het lichaam van de overledene naar het mortuarium brengt. Je kunt je voorstellen dat zo iets veel doet met een jongen van 15 jaar.”

Desondanks voelde hij meteen dat hij het in zijn vingers had, werken in de uitvaartbranche. Juist omdat hij van begin af aan zoveel warme reacties ontving van onder meer nabestaanden. Vanwege de interesse die hij toonde voor de overledene en diens dierbaren. Vanwege de hulp die hij mensen bood in een van de meest kwetsbare perioden in hun leven. „Ik volgde een horeca-opleiding, heb aan de binnenvaart geroken. Maar

Dit is geen werk, dit is een manier van leven

– Esli Sprokkreeff (21), chauffeur en overledene-verzorger

het kan allemaal niet tippen aan wat ik nu doe”, zegt Esli. „Chauffeur en overledene-verzorger zijn is geen werk, het is een manier van leven.”

Moeilijke momenten zijn er nog steeds. Recent nog, toen hij een overleden baby in zijn armen droeg. Als vanzelf dacht hij terug aan die keer dat hij hetzelfde deed bij zijn jongere zusje, kort nadat zij gezond en wel op aarde was gekomen. „Dan realiseer je je hoe betrekkelijk alles is.”

Spijt van zijn keuze heeft Esli allerm minst. „Nee”, countert hij. „Betekenisvol kunnen zijn heeft de angst en spanning van in het begin allang verdreven.”

Een hart vol herinneringen
een afscheid vol liefde

Esther van Rooyen

0172 202 094
estheruitvaart.nl

Grafonderhoud

Persoonlijk, met aandacht

Een verzorgd graf, zonder zorgen

Je wilt dat het graf van je dierbare er netjes bij ligt. Maar het lukt niet altijd om zelf te gaan. Dan is het fijn als iemand dat van je overneemt. Wij helpen je graag. Zo blijft het graf goed verzorgd, dat geeft rust en ruimte.

Nieuw

vanochtend
stond ik midden

in de kleuren
van de zon

toen gisteren verdween
en ik opnieuw begon

Inge Zwerver

Wat doen we voor je?

- ✓ Snoeien van kleine beplanting
- ✓ Schoonmaken met spons en water
- ✓ Verwijderen van bladeren en onkruid
- ✓ Maken van voor/na-foto's
- ✓ Melden van schade of verzakkingen

Meer informatie?

Scan de QR-code of kijk op
diensten.dela.nl/grafonderhoud

DELA
voor elkaar

Familieberichten

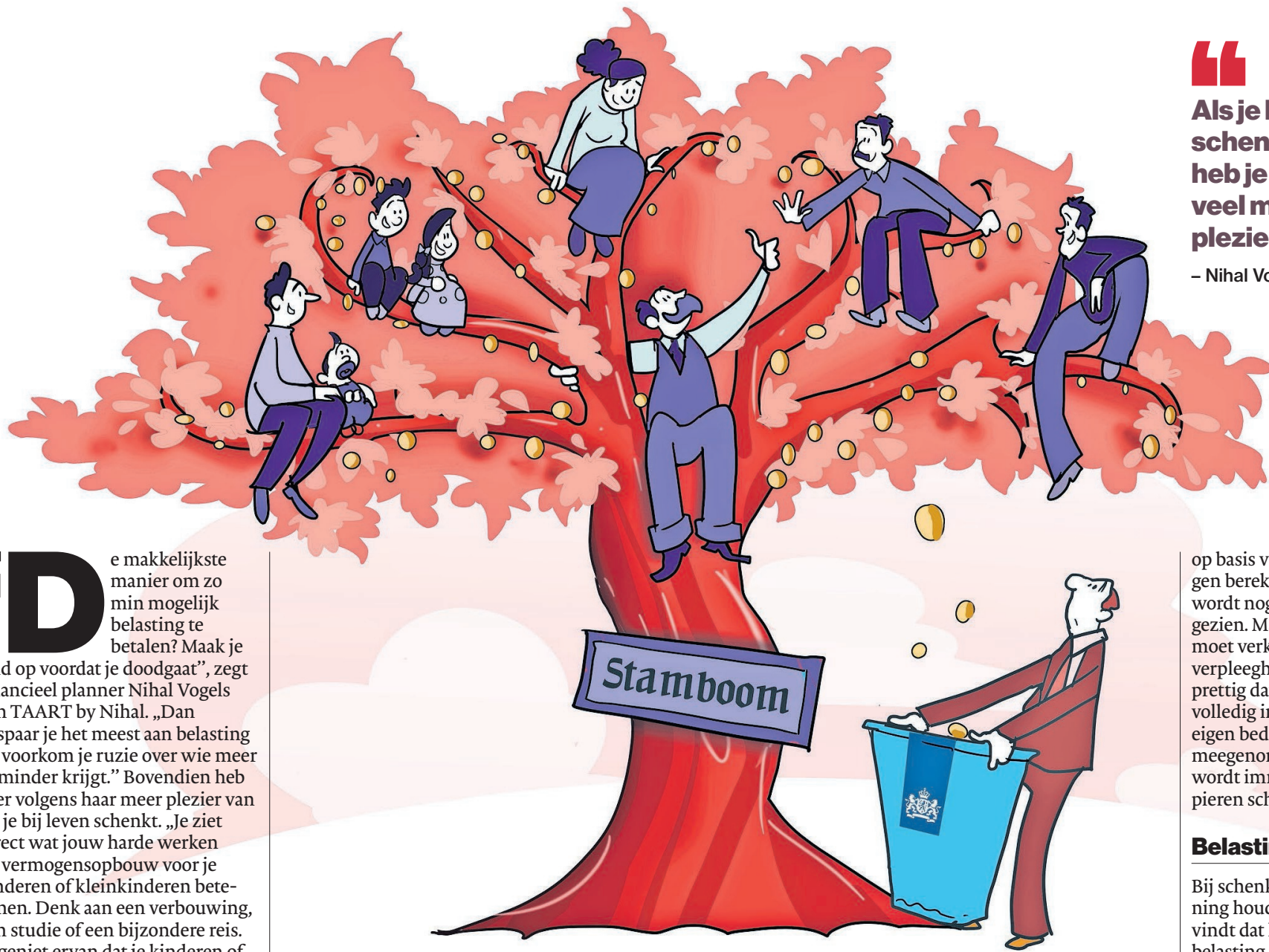
Persoonlijk een overlijden kenbaar maken aan collega's, sportvrienden of andere bekenden?

Een digitaal rouwbericht maak je eenvoudig zelf
en is bereikbaar zo lang je wilt.

onlinerouwbericht.dpgmedia.nl

DOSSIER ZO REGEL JE SLIM JE NALATENSCHAP VOOR KINDEREN EN KLEINKINDEREN

“
Als je bij leven
schenkt,
heb je er
veel meer
plezier van

– Nihal Vogels, financieel planner

‘D e makkelijkste manier om zo min mogelijk belasting te betalen? Maak je geld op voordat je doodgaat’, zegt financieel planner Nihal Vogels van TAART by Nihal. „Dan bespaar je het meest aan belasting en voorkom je ruzie over wie meer of minder krijgt.” Bovendien heb je er volgens haar meer plezier van als je bij leven schenkt. „Je ziet direct wat jouw harde werken en vermogensopbouw voor je kinderen of kleinkinderen betekenen. Denk aan een verbouwing, een studie of een bijzondere reis. Jij geniet ervan dat je kinderen of kleinkinderen die stap kunnen zetten, en zij ook. Dat is onbetaalbaar.”

Advocaat Theo Gommer sluit zich daarbij aan. „Eigenlijk is het heel simpel: je moet zorgen dat je zo min mogelijk geld hebt als je komt te overlijden. Dan is er ook minder belasting verschuldigd.”

De vrijstellingen

Het klinkt zo simpel: geef je geld uit voordat je overlijdt. Maar soms is het allemaal wat ingewikkelder. Je wilt wat geld achter de hand houden of je vermogen zit in een huis, en de dood komt vaak niet verwacht. Moet je dan echt zo veel erfbelasting betalen als vaak wordt geroepen?

Bij overlijden geldt allereerst voor kinderen, pleegkinderen, stiefkinderen en kleinkinderen een vrijstelling van 25.490 euro. Voor partners is dat 804.698 euro. Alles daarboven is belast. Is de waarde van de erfenis na aftrek van de vrijstelling kleiner dan 154.197 euro, dan moeten partners en kinderen 10 procent erfbelasting over dat deel betalen. Is het hoger, dan is het 20 procent over het deel dat uitkomt boven de 154.197 euro.

Ook schenkingen bij leven hebben vrijstellingen. „Je mag ieder jaar een bepaald bedrag belastingvrij schenken aan een kind”, legt Vogels uit. In 2025 is dat 6713 euro, een bedrag dat jaarlijks wordt geïndexeerd. Voor kleinkinderen en anderen ligt dat bedrag lager, momenteel is dat 2690 euro. Daarnaast is er voor kinderen tussen de 18 en 40 jaar een eenmalige extra vrijstelling van 32.195 euro. „Handig als ze een huis willen kopen of een dure studie volgen”, zegt Gommer.

Schenken kan met de warme of met de koude hand. Warm is tijdens je leven. Vogels: „Dat verlaagt je vermogen voor de belasting in box 3 meteen en je erfgenamen hoeven later geen erfbelasting

over dat deel te betalen. Ook telt het vermogen mee bij de berekening van de eigen bijdrage voor langdurige zorg. Hoe lager je vermogen, hoe minder je hoeft te betalen voor een verpleeghuis. Dat maakt schenken dubbel voordelig.” Koud (de erfenis) gebeurt na je overlijden,

“
Heel simpel: je moet zorgen dat je zo min mogelijk geld hebt als je komt te overlijden

– Theo Gommer, advocaat

bijvoorbeeld via het testament. Maar er is nog een andere optie.

Schenken op papier

Niet iedereen wil zijn geld meteen weggeven, dan is er schenken op papier. Advocaat Gommer: „Je legt notarieel vast dat je bijvoorbeeld 100.000 euro aan je kind schenkt, maar het geld blijft nog bij jou. Jij betaalt wel jaarlijks wettelijk 6 procent rente aan je kind. Voor het kind is het bedrag alvast onderdeel van zijn vermogen, voor jou blijft het beschikbaar.”

Volgens financieel planner Vogels is dit vooral handig bij een koopwoning met overwaarde. „De eigen bijdrage voor de Wlz (de Wet langdurige zorg, red.) wordt

op basis van inkomen en vermogen berekend. De eigen woning wordt nog niet als eigen vermogen gezien. Maar stel dat je de woning moet verkopen omdat je naar een verpleeghuis vertrekt, dan is het prettig dat de verkoopwaarde niet volledig in de berekening van de eigen bedrage van de Wlz wordt meegenomen. De verkoopwaarde wordt immers verlaagd met de papieren schenking die openstaat.”

Belastingdienst

Bij schenken moet je altijd rekening houden met belasting. Vogels vindt dat het niet erg is om soms belasting te betalen. „Als je een ton schenkt, je kind nog gebruik kan maken van de eenmalige vrijstelling, en daarover 6800 euro belasting wordt betaald, dan blijft er nog steeds 93.200 euro over waar je kind direct mee vooruit kan. Die vrijheid weegt vaak zwaarder dan een belastingvoordeeltje.”

Wel is het belangrijk alles goed vast te leggen. „Zeker grotere bedragen moet je notarieel regelen”, adviseert Gommer. „Dan is het duidelijk wie wat krijgt en voorkom je latere discussies.”

Als je schenkt aan minderjarige kinderen of kleinkinderen, is het verstandig het geld ‘onder bewind’ te stellen. Vogels: „Dan komt het niet zomaar beschikbaar voor een scooter of merkkleding. Je kunt afspreken dat het pas vrijkomt op bijvoorbeeld hun 25e verjaardag. Vraag bij je bank welke rekening je hiervoor kunt openen.”

Volgens Gommer is plannen de beste manier om geld te besparen. „Het is een kwestie van terugrekenen. Hoe oud denk ik te worden? Hoeveel geld wil ik achterhouden voor mezelf? Wat zijn de vrijstellingen? Als je daar rekening mee houdt, kun je heel wat belasting besparen en voorkom je dat je vermogen later verdwijnt naar de zorg of de fiscus.”

Geven bij leven

Veel mensen wachten met het schenken van hun nalatenschap tot na het overlijden. Maar het kan slimmer zijn dat eerder te doen. Zo help je de kinderen nú en bespaar je later op erfbelasting en zorgkosten. Er zijn manieren om dat verstandig aan te pakken.

TEKST ROBERT HÜSKEN ILLUSTRATIE EDO DRAAIJER

Stel, je bezit twee ton...

Stel dat je gezin uit een partner en twee kinderen bestaat en je een erfenis van 200.000 euro zou achterlaten. Dan ontvangen de achterblijvende gezinsleden ieder 66.666,66 euro.

Door de vrijstelling voor de partner (804.698 euro) is dat deel van de erfenis belastingvrij. De kinderen hebben na aftrek van hun vrijstelling (25.490 euro) een te belasten erfenis

van 41.176,67 euro. Zij betalen elk dan 4.117,67 euro erfbelasting (10 procent).

Voordeliger

Als je hebt besloten om allebei de kinderen voor je overlijden al het eenmalige vrijstellingsbedrag van 32.195 euro te schen-

ken (dat kan als ze tussen de 18 en de 40 jaar zijn) zijn ze voordeliger uit. Dan wordt de erfenis namelijk verlaagd naar 135.610 euro. De achterblijvende gezinsleden ontvangen elk 45.203,33 euro. Door de vrijstelling van de partner

is dat deel van de erfenis belastingvrij. De kinderen hebben na aftrek van hun vrijstelling een te belasten erfenis van 19.713,33 euro. Daar betalen zij dan elk 1971,33 euro erfbelasting over (de bekende 10 procent). Dat is heel wat gunstiger.

FOTGETTY

OVERLEVEN ALS JE KIND HEEFT BESLOTEN UIT HET LEVEN TE STAPPEN

Iedere dag **zoeken**: hoe kom ik de dag door?

Vier ouders vertellen over de zelfdoding van hun kind.
Over schuldgevoel, over verdriet dat nooit ophoudt
en over rouw die nooit overgaat.
„Zo blijft mijn kind altijd dicht bij me.”

TEKST **THEO PAIJMANS** FOTOS **KOEN VERHEIJDEN**

Ze hield van toneel. Gaia was zo goed in acteren dat ze er een beurs voor een opleiding in de VS mee won. Haar grootste wens was om naar de New York Film Academy te gaan. Amber deed twee studies aan de universiteit. Daarnaast schilderde ze en deed ze aan fotografie. Als een echte twintiger wilde ze niks van het leven missen. Quinn was al vroeg een bolleboos. Vond hij een onderwerp

interessant, dan dook hij erin en kon hij er alles over vertellen. Raële hield van paardrijden en was zorgzaam en behulpzaam. Op paardrijles hielp ze andere kinderen beter te worden.

De foto's die de ouders hebben, tonen nieuwsgierige, blijde kinderen, in gezinsverband of tijdens hun favoriete bezigheid. Snapshots van mooie momenten.

Gaia kijkt glimlachend de lens in. Haar rode haar is nog nat van het water van een bergbeekje. Op één foto is Amber half verborgen achter

een spiegelreflexcamera. Quinn ligt ontspannen lachend op een bank, een kat tegen zich aangedrukt. Ook Raële licht richting camera, een grote lok over haar gezicht.

Toch zijn ze er alle vier niet meer, en hun ouders vertellen waarom. Over de pijn die dat met zich meebrengt, het gevoel niet meer te kunnen genieten en over de rouw die altijd aanwezig is.

Angst voor de wereld

„Gaia was net geen 15 toen ze auditie deed voor Amerika”, vertelt haar moeder Melanie van der Lecq. „Ze moest een monoloog van één minuut houden en blies de jury gewoon weg. Ze was op het podium een ander iemand. Alsof ze daar zichzelf kon zijn terwijl ze toch een rol speelde.”

Eenmaal van het podium af was Gaia een introvert meisje dat als 11-jarige al eens had gekampt met een

▼ Gaia hield veel van haar gedachten verborgen, ook voor haar moeder Melanie.

depressie. „Toen had ze last van suïcidale gedachten. Ze ging ervoor in therapie. Daarna verloor ze haar oma met wie ze een sterke band had. Haar vertrouwde ze dingen toe die wij niet altijd te horen kregen.” Ze kreeg rouwtherapie, maar ontwikkelde ook lichamelijke klachten. Toen ze het eindexamenjaar inging, lukte het ineens niet meer. „De gedachten niet meer hier te willen zijn hadden de overhand gekregen. Ze waren nooit volledig weggeweest. Dat heeft haar gedreven tot haar stap.”

Gaia overleed in 2019, 16 jaar, aan de gevolgen van een suïcidepoging die ze vijf weken daarvoor had gedaan.

Het gezin van Amber vermoedde evenmin iets. Ze studeerde en was creatief. Op het eerste gezicht leidde ze het drukke leven van een twintiger. Ze was zelfstandig, vertelt haar moeder, Laura Bulkman uit Zundert. „Een sprankelende persoonlijkheid. Als zij de kamer binnenkwam, kwam er ook echt iemand binnen.”

Amber was ook iemand die altijd de rand opzocht, vertelt Laura. „De grens, dat vond ze spannend. Ze zei ‘als je ergens bang voor bent, moet je

De gedachten niet meer hier te willen zijn hadden de overhand gekregen; ze waren nooit volledig weggeweest

– Melanie van der Lecq, moeder van Gaia (16)

het juist doen’. Amber schermde ook een deel van haar leven af. Ze kon veel zelf en was vastberaden. Tegen ons zei ze niet wat er scheelde. Ze had zelfs haar vrienden verboden om er met ons over te praten.”

Amber stapte in 2019 uit het leven, ze was 21 jaar. Toen bleek uit haar dagboeken dat ze worstelde met een ernstige depressie. „Mijn hart was gebroken toen ze stierf, maar toen ik haar dagboeken las, brak het nog eens in honderdduizend stukken. Te lezen dat zij het zo zwaar had en zo worstelde met wat ze allemaal had meegemaakt. Dan denk ik, meisje, had verdorie je mond opengedaan. Had ze maar gezegd dat ze hulp nodig had en het niet meer alleen kon. Maar ze overzag het niet meer.”

Bij Quinn speelde behalve een depressie een toenemende angst voor de wereld mee, vertelt zijn moeder, Lilian van Doggenaar. „Als ik Quinn moet beschrijven, moet ik eigenlijk twee mensen beschrijven. De Quinn die de laatste drie jaar veranderde, een jongen werd die niet meer uit zijn kamer kwam, angstig was voor mensen en heel erg op zichzelf en in zichzelf gekeerd. De jonge Quinn was een heel ander kind. Enthousiast, vrolijk, lief, hij wilde overal bij zijn. Wel had hij van begin af aan angst voor onbekende dingen, en hij had vaste gewoontes. Er was sprake van een vorm van autisme. Hij was een zachtmoedige jongen, vriendelijk, grappig met zwarte humor. Hij was een fijn mens, maar dat zag hij zelf niet. Ik zei hem altijd: voor iedereen is een plekje op de wereld. Want Quinn vond het heel erg om ouder te

worden. Daar zag hij tegenop. Ik dacht dat het vanzelf wel zou wennen, je bent niet in een keer 30. Het gaat langzaam, met stapjes. Ik heb nooit gedacht dat hij het zo letterlijk bedoelde; hij was 16 toen hij zei dat hij niet volwassen wilde worden.” Quinn benam zich in juni vorig jaar het leven, 18 jaar.

Marco Harms, de vader van Raële, omschrijft zijn dochter als een mooi kind. „Zo zullen veel mensen haar ook gezien hebben. Ze was creatief en uitermate behulpzaam, als ze anderen kon helpen, dan hielp ze. Het was geen probleemkind; ook op school hoefde je haar nooit aan te sporen, in dat opzicht ging het goed. Ze hield geen dingen voor zichzelf, ze deelde alles graag. Ik denk dat ze misschien toch meer een perfectionist was dan we ooit gedacht hebben. Als ze iets deed, ging ze er ook voor en dat is voor een deel haar valkuil geweest aan het eind. Dat ze geen probleemkind wilde zijn, zoals ze zelf zei.” Raële stapte in 2018 uit het leven.

De weg naar zelfdoding

Alle vier de ouders gaan anders met hun rouw om. Lilian vindt op de meest onverwachte momenten een donzen veertje voor haar voeten. Zoals van een gaai, op het graf van Quinn. „Met dat mooie blauw erin. Dat geeft mij kracht om door te gaan. Ik heb één keer gedroomd dat hij in de keuken stond. Hij gaf licht en sprak tegen mij. Ik werd heel gelukkig wakker, alsof hij weer even bij mij was geweest.”

Voor Laura was het omgaan met haar rouw een hele zoektocht, vertelt

▲ Meisje, had toch je mond opengedaan. Dat denkt moeder Laura nu soms over Amber.

Mijn hart was gebroken toen ze stierf, maar toen ik haar dagboeken las, brak het nog eens in honderdduizend stukken’

– Laura Bulkman, moeder van Amber (21)

ze. „Ik heb de natuur opgezocht en ben gaan mediteren. En schilderen, en tekenen. Amber en ik hadden veel raakvlakken. Ik haal veel kracht en steun uit het voortzetten van haar hobby’s omdat ik haar op die manier ook voortzet. Ik moet iedere dag opnieuw zoeken hoe ik de dag doorkom. Dat is door Amber heel dicht bij me te houden, samen met de dingen die zij fijn vond.”

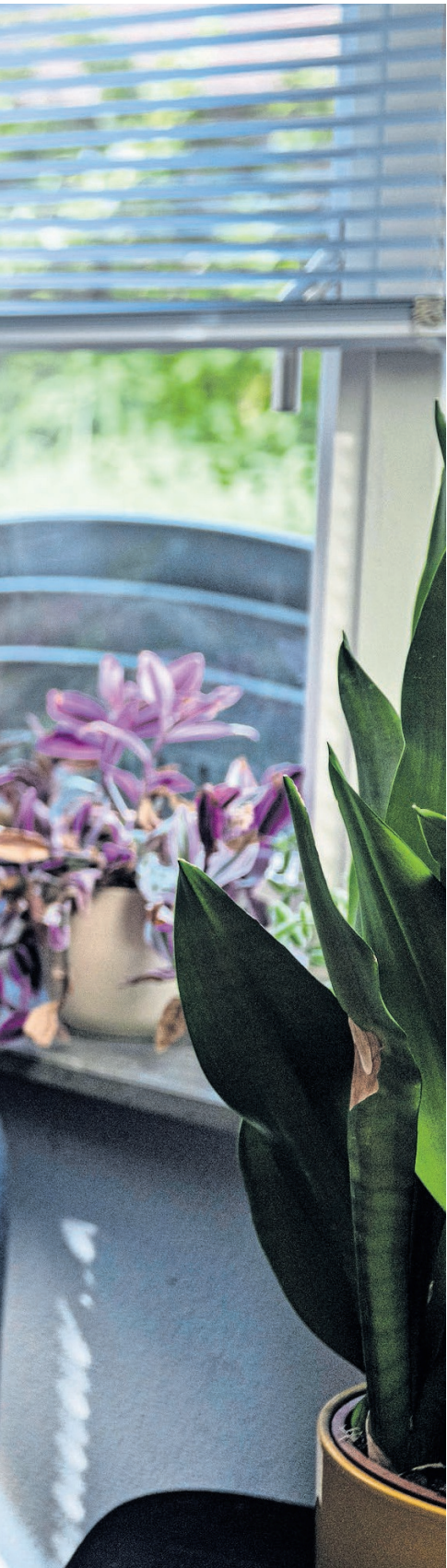
Marco veranderde van werk, werd vrijwilliger bij een manege en leerde op zijn manier zijn rouw een plek te geven. „Zo diep bij je eigen verdriet komen; veel dieper dan dit zou niet kunnen. Ik blijf met liefde aan Raële denken en heb daarin een zachtheid gevonden. Ik schrijf elke maand een gedicht op Facebook; dat zijn uitlaatklepjes om met mijn verdriet om te gaan.” Hij is blij met zijn rouwproces, erkent hij. „Dat betekent dat ik haar nooit zal vergeten. Rouw is een vorm van liefde.”

Melanie erkent dat ze met het verlies van Gaia ook een stukje van haar eigen toekomst is kwijtgeraakt. „Rouw komt en gaat, als de golven van de zee”, beschrijft ze. En elk jaar als anderen in december de aanloop naar oud en nieuw viëren, verjaart in haar gezin de film die zich vijf weken lang afspeelde. „Er hangen veel donkere herinneringen en pijn samen met die periode.”

Stadia

Ze vinden ook steun bij elkaar en bij lotgenoten. Klinisch psycholoog Manu Keirse geldt als autoriteit in Nederland en België op het gebied van verlies, rouw en verdriet. Hij spreekt in zijn boeken bewust niet meer over het verwerken van rouw. „We krijgen allemaal met rouw te maken. Vaak zeggen anderen: ‘Heb je dat nog niet verwerkt?’ Daar duw je mensen mee naar beneden. Ik spreek over verlies overleven. Je overleeft het en het gaat met je mee in je leven.”

Meestal komt een zelfdoding bij de nabestaanden aan als een zeer harde klap die ze niet hebben zien aankomen, vertelt hij. „Dat kan een schuldgevoel opwekken door de vraag of het voorkomen had kunnen worden. Zelfs de mensen in de directe nabijheid zien het vaak niet, om twee redenen. Ten eerste kun je je niet voorstellen dat jouw kind, jouw partner of jouw ouder het →

Als ze iets deed, ging ze er ook voor en dat is aan het eind voor een deel haar valkuil geweest

– Marco Harms,
vader van Raéle
(17)

zou doen. De tweede reden: mensen die dat willen gaan doen, verbergen dat zoveel mogelijk omdat ze weten dat ze worden tegengehouden.”

Volgens Keirse gaat de weg naar zelfdoding via zes stadia. „Iemand die op een koers zit naar zelfdoding, begint de ontwikkeling met een gevoel tekort te schieten. In het tweede stadium wordt dat gevoel omgezet in zelsabotage. Je creëert een beeld van jezelf als iemand die niet de moeite waard is. Het derde stadium kenmerkt zich door een hoge mate van zelfbewustzijn, op een negatieve manier. Je zelsabotage wordt je dagelijkse werkelijkheid.”

Ontsnappen

In de vierde fase wil iemand ontsnappen aan het permanent negatieve. „Dan ga je zorgvuldig overwegen wat de voor- en nadelen zijn van een zelfdoding. Dan denkt iemand, mocht ik er niet meer zijn, dan zou het voor iedereen veel beter zijn.” In het vijfde stadium is er niets meer wat nog kleur kan geven aan het leven. „Dan kom je in het zesde stadium, de ontremming. In die fase heeft iemand het gevoel dat er niets anders meer overblijft.”

In de eerste drie stadia kan iemand nog een stap terugzetten, vertelt Keirse. „Maar in het zesde stadium is de wereld zo tot niets gereduceerd dat het bijna niet meer mogelijk is

om een stap terug te doen. Het kan wel, maar het is veel moeilijker.”

Tegengif

Wat Manu Keirse vooral adviseert, is: luisteren. „Vaak zie je dat mensen zeggen: doe het niet. Daar zit je juist fout mee. Een tweede is dat ze zoveel mogelijk mooie dingen willen aanwijzen en dat hij of zij er mag zijn. Maar die persoon heeft de wereld zo afgebroken dat de mooie dingen niet meer te zien zijn.”

Het beste kun je dus proberen begrip te krijgen door te laten vertellen

wat er in de ander omgaat. „Door iemand serieus te nemen, bevestig je iemand in zijn of haar waarde. Neem tijd en bouw tegengif op voor het proces dat zich voltrekt.”

Daarom vertellen de vier ouders hier over hun kinderen. Ze hopen zelfdoding uit de taboesfeer te halen, bespreekbaar te maken. Want er is ook nog zoets als het schuldgevoel. Had je als ouder meer kunnen doen?

Lilian: „Sommige ouders die het overkwam zeiden dat ze niet de straat op durfden, uit schaamte, omdat ze hun kind er niet voor hadden

kunnen behoeden. Daar schrok ik van want ik dacht, hoezo schaamte? Ik heb Quinn geleerd dat hij zelf moest nadenken, moest doen wat hij wilde en niet meelopen met anderen. Ik had dat anders bedoeld, niet met deze uitkomst. Liever had ik gehad dat hij had gepraat over zijn gevoelens, dat hij deze strijd niet helemaal in zijn eentje had hoeven voeren.”

Ook Laura kent het schuldgevoel nog steeds. „Psycholoog Manu Keirse zegt dat je je schuldig mag voelen, want dat is een heel normale emotie in deze situatie en in rouw – maar je bent het niet. Te beseffen dat ik me wel schuldig mag voelen maar dat ik het niet ben, heeft me enorm geholpen om mijn schuldgevoel een klein beetje opzij te schuiven.”

Na zeven jaar lukt het Marco om ook af en toe weer lichtpuntjes te zien. „Een van de dingen die mij enorm geholpen hebben is dat ik tegen mezelf heb gezegd dat ik onbeperkt verdrietig mag zijn en ik onbeperkt mag genieten van dingen, als ik maar niet in het grijze midden terechtkom.”

Ouders Lilian, Laura, Marco en Melanie schreven de verhalen van hun kinderen op, die samen met meer verhalen van lotgenoten gebundeld werden in het boek *Toen jij de stilte vond*, uitgegeven door Stichting Nooit Voorbij.

Melanie van der Lecq: „Een kind is veel meer dan dat laatste moment. Er gaat een heel leven aan vooraf. Een leven met humor en vreugde, waarin je je kind tot ontwikkeling hebt zien komen. Er is zoveel meer te vertellen over deze kinderen dan alleen het laatste moment. Zodra je laat vallen dat je kind door suïcide is overleden, zien de mensen alleen nog maar dat laatste stukje.”

■ Heb je zelfmoordgedachten, of voel je je radeloos en wanhopig? Maak je je zorgen om iemand? Bel gratis en anoniem met 113 Zelfmoordpreventie. Chatten kan via www.113.nl.

Hij was een fijn mens, maar dat zag hij zelf niet

– Lilian van
Doggenaar,
moeder van
Quinn (18)

BLOEMEN WAT DOEN WE ERMEE NA DE UITVAART?

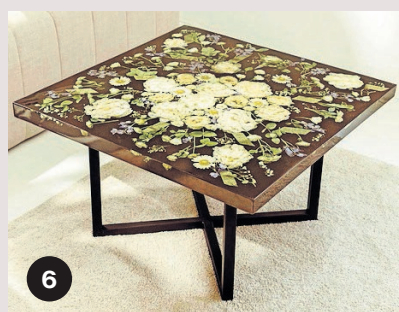
1 Loesje van Herp verwerkt bloemen uit rouwboeketten in wanddoeken. 2) Hariatie Eleveld (Fields of Hope) lijst ze in tot muurversiering, hier in een bescheiden formaat.

3) In de keramiektegels (diverse maten) van Daphne Hagendoorn (Blooming Ashes) zijn behalve afscheidsbloemen ook asresten meegebakken.

4) Rouwbloemen op doek in kader door Studio Loesje van Herp. 5) Judith Rosema (Het inktatelier) maakt herdenkingspapier. 6) Jody de Groot (Floral Stories) giet de bloemen in epoxy: ornamentjes voor in huis of een hele tafel voor in de tuin.

Rouwkrans wordt wandkleed of tafelblad

Bij een overlijden is het gebruikelijk de overledene te herdenken met bloemen: rouwstukken voor op de kist, kransen-met-lint waarop een laatste groet... Maar wat gebeurt er na de uitvaart met al dat groen?

TEKST ANNET DE GROOT

Bij een begrafenis is het eenvoudig: alles gaat mee naar het graf, waar de bloemen ter versiering worden achtergelaten. Maar bij een crematie is er meestal geen graf en bloemen mogen niet mee het vuur in. In kransen en rouwstukken is vaak metaal verwerkt – funest voor je oven – en ook levert de hoeveel bestrijdingsmiddelen in de sierbloementeelt milieuvriendelijke rook op. Wat doe je er dan mee?

Vaak worden de bloemen langs het strooiveld en de paden van de begraafplaats gelegd, maar ze kunnen ook worden verwerkt tot een persoonlijk aandenken.

Bloemen kunnen op diverse manieren worden geconserveerd. Bij Studio Loesje van Herp worden ze geprepareerd en verwerkt in wanddoeken en herdenkingskleden (loesjevanherp.studio). Judith Rosema verwerkt gedroogde bloemen in herdenkingspapier, bijvoorbeeld voor de bedankbrieven, maar het handgeschepte papier kan ook worden ingelijst (hetinktatelier.com).

Daphne Hagendoorn bakt de bloemen mee in (keramieken)

ornamenten voor in huis: borden, schalen en tegeltjes – of, voor mensen met een macaber gevoel voor humor, als pannenkoekonderzetter (bloomingashes.com).

Onvergankelijk

Marieke Verhees (bloemmarie.nl) verwerkt de rouwstukken en -boeketten tot kunstwerkjes in glaslijstjes. Soms vervaardigt ze er een bloemstuk in meerdere delen van, dat onder de familieleden kan worden verdeeld. Ook gebeurt het dat ze er tijdens de dienst kleine boeketjes van maakt, als aandenken voor de genodigden.

Kleine boeketjes en aandenken in glas worden desgewenst ook verzorgd door Hariatie Eleveld (fieldsofhope.nl), maar zij verwerkt gedroogde bloemen ook tot een (ingelijst) rouwkunstwerk dat gemakkelijk een heel wandje bedekt.

Echt onvergankelijk worden rouwbloemen die in epoxyhars of plexiglas zijn gegoten. Jody de Groot (floralstories.nl) maakt zo kleine ornamenten voor in huis – maar de bloemen kunnen ook eindigen in een tafelblad, zelfs voor een tuintafel. Zo komen die bloemen weer een beetje terug in de natuur.

7) Marieke Verhees (Bloemmarie) tovert de bloemversieringen tijdens de dienst om tot kleine boeketjes – al dan niet in een vaasje – die door de genodigen naar huis kunnen worden meegenomen. 8) Hariatie Eleveld maakt bloemcomposities in alle maten (Fields of Hope).

EUTHANASIE IS ER SPRAKE VAN 'ONDRAAGLIJK LIJDEN'? DAAROVER BESLIS JE NIET ZELF

En dan wil je moeder **dood**

Soms is de stap uit het leven het enige dat overblijft. Niet zo ingewikkeld, voor het gevoel van degene die 'ondraaglijk lijdt'. Maar er zijn ook emoties van naasten, ethische overtuigingen van de huisarts en tijdrovende procedures die de wet voorschrijft. Alle reden om helder en eerlijk te communiceren, zodat iedereen hetzelfde weet. Maar... dat valt niet mee.

TEKST KOOS DE WILT FOTO GETTY IMAGES

Het verschil tussen de ervaringen overrompelde mij. Eerst was er de buurman die het lijden wel genoeg vond en euthanasie had aangevraagd. In 75 jaar had hij geen ziekenhuis van binnen gezien, zei hij meer dan eens, maar in het staartje van zijn leven was hij geplaagd door kanker en nam zijn lichamelijke kracht ernstig af. 's Nachts hoorde ik hem een keer in de badkamer, een dieptreurig, onheilspellend 'ooooo...' De ooit zo fiere man was een schim van zichzelf geworden, ontsierd, vermagerd,

gebroken, onttroond door het leven.

Hij woonde alleen, we dronken af en toe een bakkie aan zijn keukentafel, bezoek dat hij behoedzaam manoeuvreerde langs de dame die hem verzorgde. Zij bracht kibbeling, kookte zijn potje, waste zijn kleding en pakte af en toe de poetsdoek in zijn door sigarenrook vergeelde woning. Thuishulp wees hij af. Het legen van de brievenbus werd voor hem de excursie van de dag. Buiten kwam hij niet meer, vrienden liet hij voor de deur staan, zijn kennissenkring was verdamppt. Zijn wens om te sterven was voor mij begrijpelijk.

Dit voorjaar zou het gebeuren, had hij bepaald. Hij vloekte dat zijn huisarts 'godverdomme naar een vriendin in het buitenland moest', zodat hij nu twee weken langer moest wachten. Hij formuleerde bedachtzaam, in prachtig Nederlands. We praatten over van alles, ook over zijn dood. Wat hij zich daarbij voorstelde.

„Nee, niets.”

„Hoe zit het met je kinderen, weten die ervan?”

„Jawel, maar ik wil ze er niet te veel mee lastigvallen.”

Hij zag ze niet vaak, wist ik.

„Maar weten ze van je euthanasiewens, heb je ze erbij betrokken?”

▲ ‘Het gaat zo niet langer...’ Ook oud worden kan ondraaglijk lijden betekenen (algemeen beeld).

„Ja, we hebben alles goed door-
gesproken, ze weten ervan.”
Gezinsleven was een onderwerp
dat hij meed. Wel sprak hij over zijn
vader, die hij al vroeg verloor. Twee
jaar had die ziek in bed voor het raam
gelegen. Hij, enig kind, was bij zijn
sterven weggehouden, wat hem zijn
leven lang dwars had gezeten. Ook
zijn moeder stierf zonder hem.
„Verwacht je ze weer te zien als je
dood bent?”
„Nee... nee...” zuchtte hij op zijn
sigarenrook uit.
In maart dronken we nog een keer
koffie. Hij wandelde na afloop niet
helemaal mee naar de deur.

Pyjama

De dag van zijn dood stond de dame
die hem verzorgde met betraande
ogen voor mijn voordeur. „Het gaat
nu gebeuren”, zei ze, „en ik mag er
niet bij zijn.”
Ik liet haar binnen. Buurmans kin-
deren bleken twee dagen van tevoren
te zijn ingelicht over het moment. Ze
wilden zonder haar bij hun vader
zijn. Ik suste de dame: „Ssssss, jij hebt
hem intensiever meegemaakt dan
wie dan ook. Gun dat laatste moment
aan zijn kinderen, zij hebben die tijd
niet gehad.”
„Ja, maar hij wil dat niet! Ja, alleen
maar eventjes, maar ze blijven maar
hangen. Het duurt hem veel te lang,
dat geduld heeft hij niet en ze weten
niet eens waar de pyjama ligt voor in
de kist.”
Hoe is dat, om pas twee dagen van
tevoren te horen dat je vader zijn
moment gekozen heeft? Wil je zoiets
eerder weten? Ik wist het niet.

Afgeschreven

Na de buurman is het mijn moeder
(87) die haar leven wil beëindigen.
We, mijn broers, zus en ik, zien
haar sinds de dood van pa tien jaar
geleden verkrumelen. Slechts een
tabletje voor een trage schildklier
slikt ze, maar toch kan ze haast
niets meer, het gevolg van slijtage en
operaties waarvan je je het nut kunt
afvragen. Het hoeft niet meer, zei ze
al vaker, maar dat namen we niet al
te serieus. Het thuiswonen ging
eigenlijk nog wel, vooral dankzij heel
goede thuiszorg. Bezoek aan zieken-
huizen, klinieken, revalidatiecentra,
chiropractor en fysio’s werden de
enige uitjes.
Ze draagt het alleen-zijn goed,
maar soms zegt ze dat ze eenzaam is.
Tegelijk heeft ze net als mijn buur-
man de neiging bezoek af te weren:

“
**De buurman en ik
praatten over van alles,
ook over zijn dood.
Wat hij zich daarbij
voorstelde: ‘Nee, niets’**

‘Het is te veel.’ Haar eenzaamheid zit
op een ander, existentieel niveau. Ze
kan niet meer doen wat ze wil, telt
niet meer voldoende mee, haar leven
is ‘afgeschreven’.
Dan neemt ma het initiatief. Ze
heeft mijn oudste broer en zus al
gesproken. We draaien onze stoelen
naar elkaar, zij pakt mijn handen.
„Het gaat zo niet langer”, zegt ze

ZORGVULDIGHEID

Euthanasie
en de wet

Er zijn zes zorgvuldig-
heidseisen waar een arts
rekening mee heeft te
houden bij euthanasie of
hulp bij zelfdoding:

- 1 De vraag van de patiënt moet vrij-willig zijn en wel-overwogen.
- 2 Er moet sprake zijn van een uitzichtloze situatie en ondraag-lijk lijden. De patiënt kan niet meer gene-zen en het is niet mogelijk het lijden te verzachten.
- 3 De patiënt moet de eigen situatie en de vooruitzichten heel goed begrijpen.
- 4 Arts en patiënt moeten gezamenlijk besluiten dat er geen redelijke andere oplossing meer is.
- 5 Nog ten minste één onafhankelijke arts moet beoordelen of alle zorgvuldigheid is betracht. Deze arts moet de patiënt ook zien.
- 6 De euthanasie of hulp bij zelfdoding moet volgens de richtlijn worden uitgevoerd.

vastberaden. „Ik wil je zeggen dat ik
de huisarts ga bellen voor een levens-
beëindigend gesprek. En ik wil dat jij
bij dat gesprek bent.” Ik voel mijn
ogen vollopen, het is nu serieus. Haar
blik blijft helder en ernstig. Dit is
overrompelend. Verwarrend ook. Ik
voel een scheut rouw en dat terwijl
ze nog leeft. Haar wens is net zo
logisch als bij de buurman, toch komt
het heel anders binnen.
De huisarts, een energieke jonge
vrouw, stapt lachend de kamer in
voor het gesprek. „Mevrouw, ik kan
veel, maar een levensbeëindigend
gesprek voeren zit er niet in.” Haar
kwinkslag maakt het ernstige onder-
werp direct hanteerbaar. Maar wat de
arts vervolgens zegt maakt alles niet
eenvoudiger. De verantwoordelijk-
heid ligt niet bij de patiënt, maar bij
de arts. Ze legt uit dat hulp bij zelf-
doding nog altijd onder het strafrecht
valt en dat ze dus haar actie moet

verantwoorden tegenover een
officier van justitie. Er geldt een
intensieve procedure voor, waarin
het oordeel van verpleegkundigen en
een andere arts meeweegt. En ook de
tijd, want mensen willen weleens
van mening veranderen. Zij heeft
zelf haar ethische criteria, ze vindt
euthanasie een heel ingrijpend iets.
Ze is opgeleid om beter te maken,
niet om dood te maken. „Uw klach-
ten, mevrouw, komen door ouder-
dom en daar heb ik voor mijzelf een
streep getrokken. Als u nou kanker
had of een andere fatale ziekte, dan
zou ik u misschien kunnen helpen.
Maar ouderdom hoort bij het leven,
hoe moeilijk en zwaar ook.”
„Nou, dan moet ik maar kanker
krijgen”, hoor ik mijn moeder veron-
gelijkt inslikken.
Een arts die niet kan of niet wil
meewerken aan euthanasie dient
het verzoek over te dragen aan het
Expertisecentrum Euthanasie, dat de
medische beroepsgroep ondersteunt.
En zo gebeurt het ook. De huisarts
stuurt het dossier van mijn moeder
daarheen, maar mijn moeder moet
zelf een formulier invullen waarin ze
haar verzoek toelicht en vertelt
waarom ze ondraaglijk lijdt. Ze
vraagt mijn assistentie, of ik haar
contactpersoon wil zijn. Opnieuw
voel ik een lichte paniek: ik wil niet
de dood van mijn moeder op mijn
geweten hebben. Ik heb rekening te
houden met mijn broers en zus, en
wat wil ik eigenlijk zelf? Maar als ik
het formulier lees, blijkt mijn zorg
onnodig. Het is een praktisch iets,
men wil niet buiten de familie om
handelen. Wel vraag ik mijn moeder
zelf de vragen te beantwoorden. Later
lees ik het heldere resultaat. Haar ooit
zo mooie handschrift, nu bibberig, is
nog altijd goed leesbaar.

Gesprekken

Niet lang daarna heb ik een verpleeg-
kundige van het Expertisecentrum
aan de telefoon. Ze woont en werkt in
het rayon noordelijk Nederland. Om-
dat er zoveel aanvragen zijn, springt
ze bij en belt ze nu ook de wachtlijst
voor zuidelijk Nederland na. De
aanvraag van mijn moeder wordt in
behandeling genomen, vertelt ze,
maar een afspraak voor een huis-
bezoek kan nog even duren. Ze zegt
dat artsen ouderdomsgerelateerd
lijden vaak niet onderkennen, maar
dat het Centrum op dat gebied juist
veel deskundigheid bezit. Ze legt de
procedure uit en duidelijk is dat er
veel gesprekken zullen volgen, met

“
**Ik voel een
scheut
van rouw en
dat terwijl ze
nog leeft**

verpleegkundigen, ten minste twee
artsen en als die het nodig achten een
psychisch deskundige.
Familie is bij die gesprekken wel-
kom (‘Doe je dat niet, dan kan je dat
je hele leven blijven achtervolgen’).
Ook is er een gesprek met de patiënt
alleen; die mag niet onder druk zijn
gezet. Zijn alle gesprekken achter de
rug, dan volgt een conclaaf en valt de

beslissing meestal binnen acht
weken. Daarna kan het snel gaan,
maar kan de patiënt zich nog altijd
bedenken. De huisarts had al gewaar-
schuwd dat de procedure met gemak
anderhalf jaar belooft. Voor ma kan
het niet snel genoeg gaan, maar ik
ben blij dat ik nog geen datum in
mijn agenda hoeft te zetten.
Zes weken later meldt zich een
sociaal-psychisch verpleegkundige.
Zij wil op korte termijn op bezoek
komen om de urgentie van de
aanvraag te beoordelen. Krijgt ma
prioriteit op de wachtlijst, ja of nee.

Terug naar de bron

„Dat laatste wandelingetje, van de
bank naar zijn bed, gaat nog vaak
door mijn hoofd. Hoe gedwee hij liep.
Hoe de dokter – hup – het infuus
plaatste en die spuit zette. Niet ‘wil je
nog wat zeggen’ of zo.” Ik vraag de
dochter van de buurman naar haar
ervaringen. Wat had ze graag anders
gezien in het proces? Dat het pa zelf

“
**Over haar doodswens
is ma helder: er is een
verlangen naar
hereniging met pa en
haar grootmoeder**

was die hen informeerde, zegt ze, en
niet de dokter. „We hebben de huis-
arts pas twee dagen van tevoren voor
het eerst gezien. We zijn ook niet bij
die eerdere gesprekken geweest.”
Er zat meer niet goed. „Pa takelde
erg af en hij gedroeg zich daarnaar.
Bepaalde dingen bleven onbespro-
ken.” Zo had ze meer in zijn hoofd
willen kunnen kijken. „Wat gebeurde
daar? Was er sprake van paniek, was
er berusting, zag hij er tegenop? Dat
heb ik gemist, dat hij ons daarin
meenam. Hij ging in gesprek met een
dokter, die moest hij overtuigen; hem
had hij nodig.”
De frustratie over niet zelf kunnen
beslissen herken ik bij mijn moeder.
Alsof haar een recht wordt ontzegd.
Haar lijden neemt veel ruimte in. „Jij
voelt niet wat ik voel”, zegt ze dan.
Over haar doodswens is ze helder. Er
is een verlangen naar hereniging met
pa en haar grootmoeder. „Die komt
mij ophalen. Dat weet ik zeker.”
Haar hele leven al heeft ze een wat
eigenzinnige hang naar het spiri-
tuele, haar dood wordt ‘een terugkeer
naar de bron van alles’. Liefde.
De buurman was aardser. Zijn
dochter noemt hem een vlinder,
‘een einzelgänger’. Datzelfde woord
gebruikte ook de dame die hem de
laatste jaren verzorgde. Over haar
zegt dochter: „Zij was nieuw voor
ons, wij hadden haar nog nooit
gezien.” Nog iets dat beter had
gekund, denk ik dan. Regel alles
transparant voor als het zover is, en
zorg dat iedereen hetzelfde weet.
Maar ja, alsof dat zo makkelijk is.
Gelukkig ging er ook veel goed
voor de kinderen van de buurman.
De dood van hun vader bracht hen
dichter bij elkaar. „Gesprekken zijn
nu veel closer, zonder gedoe, fijner.
Maar het mooiste is dat we bij zijn
dood mochten zijn. Het meest in-
tieme moment. Een mooi cadeau
had hij mij niet kunnen geven.”

FAMILIEBERICHTEN

Een rouwbericht plaatsen: wij denken met je mee

In de periode na het overlijden van een dierbare moet er veel geregeld worden, waaronder vaak het plaatsen van een rouwbericht. Binnen DPG Media, de uitgever van deze krant, is een speciaal Familieberichten-team werkzaam. Zes dagen in de week staan zij klaar voor nabestaanden en uitvaartverzorgers. Ze beantwoorden al je vragen over het plaatsen van een rouwbericht en zorgen ervoor dat de plaatsing verloopt naar jouw wens.

De Familieberichten-pagina: print en digitaal?

Een rouwbericht plaatsen kan 6 dagen in de week op de Familieberichten-pagina in de krant en dagelijks digitaal op onze website. Elk medium heeft zijn eigen voordelen: het Familieberichten-team helpt je graag bij het maken van die afweging. Op ad.nl/familieberichten vind je zowel rouwberichten uit de krant als berichten die uitsluitend digitaal geplaatst zijn. Je kunt er ook een condoleance achterlaten.

Vormgeving

Vaak helpt een uitvaartverzorger met de vormgeving van een rouwbericht. Je kunt ook het Familieberichten-team de vormgeving laten doen. Bij die optie maakt een medewerker aan de hand van jouw wensen een ontwerp. Je levert dan de tekst aan en eventueel afbeeldingen. Heb je een idee dat nog niet volledig is, dan denken wij graag met je mee. We kunnen daarbij ook beelden uit ons eigen archief gebruiken. Op verzoek zorgen we er ook voor dat meerdere berichten voor dezelfde persoon in vormgeving op elkaar aansluiten.

Online rouwberichten worden steeds vaker bekeken

De familieberichten op de websites van de nationale en regionale dagbladen van DPG Media trekken dagelijks tienduizenden bezoekers. Daarnaast zien we een duidelijke groei in het aantal geplaatste online rouwberichten. Wil je liever een kleinere groep mensen bereiken dan kun je ervoor kiezen om op onze gemeentepagina's je rouwbericht te plaatsen. Een online rouwbericht plaatsen kan exclusief online worden geplaatst of in combinatie met een advertentie in de krant. Alle rouwberichten worden geplaatst op ad.nl/familieberichten.

Voordelen van een digitaal rouwbericht

- Je bereikt mensen direct via hun smartphone, tablet of laptop.
- Het bericht is voor iedereen bereikbaar, dus ook voor lezers zonder (digitaal) krantenabonnement.
- De kosten zijn lager.
- Je kunt mensen in verschillende regio's of landen bereiken.
- Je hebt de keuze om heel lokaal in jouw gemeente of in een groter gebied je rouwbericht te plaatsen.
- Mensen kunnen condoleances achterlaten onder het bericht.
- Je kunt het bericht eenvoudig verder onder de aandacht brengen bij bekenden via e-mail, WhatsApp, Facebook, LinkedIn of X (Twitter).
- Indien nodig is het rouwbericht tot een dag na publicatie nog te wijzigen (bijvoorbeeld wanneer er een foutje ingeslopen is).
- De pagina blijft bereikbaar zo lang je wilt.

Maak en plaats je online rouwbericht zelf via ons selfservice platform

De website waarop een digitaal rouwbericht te maken is, werkt heel eenvoudig. We overspoelen je niet met keuzes. Probeer het zelf op onlinerouwbericht.dpgmedia.nl of vraag de uitvaartverzorger om dit te doen.

Contact

Heb je een vraag naar aanleiding van de informatie op deze pagina? Neem dan contact met ons op.

Team Familieberichten

088-013 99 99

familieberichten@dpgmedia.nl

Bereikbaar op maandag t/m vrijdag van 8.30 tot 17.00 uur en op zon- en feestdagen van 10.30 tot 16.00 uur.

Een digitaal rouwbericht maken:
onlinerouwbericht.dpgmedia.nl

Een rouwbericht voor in de krant maken:
familieberichten.nl

Ben je uitvaartverzorger?

Binnen DPG Media is een gespecialiseerd salesteam voor de uitvaartbranche werkzaam. Samen kunnen we meer zichtbaarheid creëren voor jouw onderneming, zowel via onze printmedia als online. We denken graag met je mee, of je nu zelfstandig ondernemer bent of onderdeel van een grote uitvaartorganisatie.

Voor meer zakelijke informatie kijk je op dpgmediagroup.com/nl-NL/familieberichten-uitvaartbranche

Bert Vos (76)

Personal journalist,
Amersfoort

■ Wanneer heeft u voor het eerst gerouwd?

Vijf jaar geleden, toen mijn kat overleed. Nierfalen. Ik was erg verdrietig, heb me zeven hele dagen opgesloten in mijn huis. Na twee dagen heb ik Vosje in een dekentje gewikkeld en in de tuin begraven. De rest van de week heb ik gelezen en mijn huis schoongemaakt.

■ Hoe ziet straks uw eigen afscheid eruit?

Ik wil gecremeerd worden, dat weet ik nu al. Verder heb ik er niet zoveel ideeën over.

■ Hoe zou u herinnerd willen worden?

Als een man met een flamboyante levensstijl. Ik koester mijn vrijheid en ben enorm actief. Ik schreef een kinderboek, een verhalenbundel en schrijf voor de wijkkrant. Verder heb ik een vriendin die veel aandacht nodig heeft. En nu ben ik onderweg naar mijn moeder van 93.

Harold Thiehatten (69)

Radiopresentator,
Amsterdam

■ Wanneer heeft u voor het eerst gerouwd?

Ik was 5 toen mijn moeder overleed. Ik weet niet meer hoe haar stem klonk, hoe ze rook. Wel herinner ik me dat ik stil moest zijn; ze had een lang ziekbed. Haar graf is, na goed overleg met mijn broers en zussen, geruimd. Ik wilde het als enige niet.

■ Hoe ziet straks uw eigen afscheid eruit?

Liefst eindig ik op dat terrein waar het AMC lichamen in verschillende stadia van ontbinding houdt voor forensisch onderzoek.

■ Hoe zou u herinnerd willen worden?

Om mijn strijd, mijn doorzettingsvermogen. Vanaf mijn 18e ben ik chronisch ziek, maar ik ben er nog steeds.

Barbara Hernandez Garcia-Brak (51)

Ambulant begeleider,
Amersfoort

■ Wanneer heeft u voor het eerst gerouwd?

Ik rouw mijn hele leven al. Ik kwam als adoptiekind uit Colombia. Pas toen mijn Nederlandse oma overleed werd het gevoel van rouw concreet. Ik kon er eindelijk woorden aan geven. Mijn Nederlandse moeder koos 2 november – Allerzielen – om te sterven. Dat iedereen die dag aan overleden geliefden denkt, doet mij veel.

■ Hoe ziet uw afscheid eruit?

Uitbundig. Iedereen mag zijn emoties tonen, hardop huilen of roepen. Mooi vind ik de *novenario*, de Spaanse naam voor een katholieke traditie waarbij familie en vrienden nog negen dagen lang een uurtje samenkomen om de overledene te eren.

■ Hoe zou u herinnerd willen worden?

Dat ik was wie ik ben, iemand uit twee heel andere werelden.

José Schouten (46)

Dierenartsassistent, Houten

■ Wanneer heeft u voor het eerst gerouwd?

Op mijn 21e overleed mijn opa. Dat gaf verdriet maar ook rust, want er kwam eindelijk een einde aan een jaar lijden. Met zussen en familie hebben we intens gerouwd en afscheid genomen. Dat was mooi en ik denk er nog graag aan terug. Omdat ik vaker met de dood te maken heb en had – ik kom van de boerderij – hielp dat wel. Hoewel het bij een dier natuurlijk heel anders voelt.

■ Hoe ziet straks uw eigen afscheid eruit?

Met een kerkdienst en liederen van opwekking. Dat is gezang in een vrolijke, opzwepende stijl en een live band.

■ Hoe zou u herinnerd willen worden?

Als iemand die graag hielp en altijd vrolijk in het leven stond.

Mini-interviews

‘Iedereen mag hardop huilen of roepen’

Verlies maakt deel uit van ons bestaan; we hebben manieren om rouw in het dagelijks leven in te passen. Onvermijdelijk denken we soms ook aan ons eigen heengaan. Hoe zouden we willen dat anderen straks om ons rouwen?

TEKST EN FOTO'S ROBERT VAN WEPEREN

MET MEDEWERKING VAN MIYU TAKAKUSAGI

Winslow Nkem (32)

Ondernemer, Almere

■ Wanneer heeft u voor het eerst gerouwd?

Toen ik 8 was en ik nog in Kameroen woonde, overleed mijn moeder. Kort daarna ging ook mijn vader. Het waren mijn oudere zusjes en broertjes die mij hebben opgevoed. Nee, ik kan niet zeggen dat ik toen echt gerouwd heb. Ik was zo jong, ik voelde niet veel. Toen we allemaal volwassen waren, zijn we over de wereld uitgewaaid.

■ Hoe ziet straks uw afscheid eruit?

Dat doet er niet zo toe. Het gaat mij vooral om het niet-tastbare dat na mijn dood achterblijft. Mijn bijdrage aan de mensen die mijn pad kruisten.

■ Dus hoe zou hun herinnering aan u eruitzien?

Liefst als een behulpzame jongen. Ik help mensen graag. Bijvoorbeeld als iemand niet weet hoe je een treinkaartje uit de automaat haalt. Dat ik dan mijn trein mis, heb ik ervoor over.

Muriel Borst (58)

Onderwijsadviseur,
Hilversum

■ Wanneer heeft u voor het eerst gerouwd?

Ruim dertig jaar geleden, om een vriendin die voor mij ook als een tweede moeder was. Ze had zelf besloten te vertrekken. Ik wist dat ze zwaar moedig was, niet dat het zo erg was. Eerst heb ik het ontkend, daarna werd ik boos. Nog steeds heb ik de gedachte: ze had er nog kunnen zijn. Het 'had ik maar'-gevoel is wel weg. Je hebt er toch geen grip op. Het was haar keuze, ik heb er vrede mee.

■ Hoe ziet straks uw afscheid eruit?

Dat is ingewikkeld. (Lachend) Ik heb weleens gezegd: draai het hele Requiem van Verdi maar, tot iedereen een houten kont heeft.

■ Hoe zou u herinnerd willen worden?

Als iemand die aandacht had voor anderen.

Hans Vos (76)

Gepensioneerd ambtenaar,
Groningen

■ Wanneer heeft u voor het eerst gerouwd?

Toen mijn dochter van 11 overleed. Ze had kanker, dat was heftig. Tien jaar later overleed mijn vrouw en bleef ik achter met twee kinderen. Mijn leven lag overhoop. Deze ervaringen maakten mij angstiger. Psychologische begeleiding, dat was toen nog niet zo aan de orde.

■ Hoe ziet straks uw eigen afscheid eruit?

Ik wil graag gecremeerd worden. Net zoals onze dochter en mijn vrouw. Met muziek van Ralph Vaughan Williams.

■ Hoe zou u herinnerd willen worden?

Heb ik het goed gedaan? Daar twijfel ik weleens over. Volgens mijn kinderen wel, daar houd ik mij dan maar aan vast. Maar toen mijn vrouw overleed was ik flink van het padje.

‘Dit was het laatste wat ik voor mijn moeder kon doen.’

Bij DELA staan we bij iedere stap rondom het afscheid voor u klaar. Wij zijn er voor iedereen, met of zonder uitvaartverzekering. Samen zorgen we voor een persoonlijke uitvaart die helemaal past bij het leven van uw dierbare. Zo hielpen we Eva bij het afscheid van haar moeder Maria. Een bijzonder eerbetoon, precies zoals zij het voor ogen had.

Het verhaal van Eva

Toen Maria, de moeder van Eva, overleed na een lange periode van Alzheimer, wilde Eva haar een groots en liefdevol afscheid geven. Maria stond bekend als een warme vrouw met een brede glimlach. Juist omdat de laatste jaren in het Alzheimercentrum zo verdrietig waren, moest het afscheid een eerbetoon worden. Haar favoriete bloemen, een koets met paarden, niets was te veel. Uitvaartverzorgster Linda hielp Eva om al die wensen werkelijkheid te maken.

‘Vanaf het eerste moment voelde ik een klik met Linda’, vertelt Eva. ‘Ze zei: ‘Vertel me ál je ideeën, ik ga je daarbij helpen’. Dat gaf vertrouwen. Het was best moeilijk om het afscheid voor mijn moeder te regelen, want het was het laatste wat ik voor haar kon doen. Daarom wilde ik alles uit de kast halen. Misschien was het wat uitbundig, maar dat mocht ook. Tijdens haar ziekte kon ik haar niet meer gelukkig maken. Uiteindelijk heb ik dat op deze manier alsnog gedaan.’

Eindelijk weer omringd met liefde

Linda herinnert zich nog goed hoe ze samen de uitvaart vormgaven. ‘Ik zei tegen Eva: laten we gaan zitten en vertel me wat je in je hoofd hebt. Dan kijken we samen hoe we dat mogelijk kunnen maken. Met een professioneel team achter me konden we vrijwel al haar wensen vervullen.’

De dag van het afscheid werd bijzonder. Tijdens de tocht naar de locatie stopten mensen op straat uit respect voor de koets. Bij aankomst vormden de gasten een erehaag. Voor Eva voelde dat alsof haar moeder eindelijk weer omringd werd met liefde. ‘Dat was zo’n mooi contrast na die vijf jaar in het Alzheimercentrum’, zegt ze. Ook Eva’s dochter Celine, voor wie Maria een tweede moeder was, kreeg een speciale rol. Linda vertelt: ‘Ik vroeg haar of ze niet op de bok van de koets wilde zitten. Toen ze volmondig ja zei, wist ik: dit gaan we gewoon doen.’

Herinneringen om te bewaren

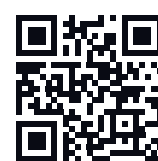
De details maakten het afscheid waardevol. De bloemen in roze tinten waar Maria zo van hield en de foto’s van de dag die nu een blijvende herinnering zijn voor Eva en Celine. ‘Mijn moeder mag niet vergeten worden. Op haar sterfdag kijken we samen terug naar de foto’s. We eten samen en spreken opnieuw uit hoe waardevol ze voor ons was. Ik wil mijn dochter meegeven dat je zuinig moet zijn op de mensen die je liefhebt.’

Linda kijkt met voldoening terug: ‘Iedereen is uniek. Als dat in een uitvaart zichtbaar wordt, dan weet ik dat we het goed hebben gedaan. Het afscheid van Eva’s moeder is me altijd bijgebleven.’

Wat past bij u?

Elke uitvaart is maatwerk. Want ieder mens is uniek en verdient een afscheid dat past bij het leven dat ze hebben geleefd. We luisteren, denken mee en zorgen samen voor een passend en persoonlijk afscheid. Omdat wij geloven dat elk leven oneindig aandacht verdient.

Laat u inspireren door voorbeelden van muziek, bloemen, locaties, rituelen en meer. Onze inspiratiegids laat zien wat er allemaal mogelijk is bij een afscheid. Download de gids gratis op dela.nl/inspiratiegids of scan de QR-code hiernaast.

DELA
voor elkaar